

PROHOD

jugoslovenskih nacionalistov

Letna naročnina znaša Din 40.—, Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova c. 14/II. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 22-07.

Leto V.

Ljubljana, dne 20. novembra 1936.

Št. 30

Dunaj in Pešta

Mussolinijev govor v Milanu je bil vzrok, da je pričakoval ves svet, zlasti pa donavski bazen razgovore na Dunaju in v Pešti z ogromno pozornostjo in napetostjo. Sedaj, ko je grof Ciano že zopet v Rimu, ko so končani razgovori držav rimskega triogla, gledamo lahko čisto mirno in trezno na vse ono, kar se je od teh razgovorov pričakovalo in na vse ono, kar so ti razgovori dali.

Kaj je hotela Italija? Nastopiti pred vsem svetom kot zmagovalka nad Abesinijo, zlasti pa nad Društvom narodov, ki stopa kot taka ponovno na evropska tla, da poseže s svojo na osem milijonov bajonetov oprto avtoriteto v razvoj dogodkov v Srednji Evropi, s tem pa tudi v razvoj dogodkov v Evropi sami in zasadi osišče Rim—Berlin v telo Evrope kot ono osišče, okoli katerega se bo moralo vrteti hočeš nočeš vse, okoli katerega se bodo morale zbrati zlasti male države Srednje Evrope in Balkana potem, ko bodo dale Madžarski vse to, kar bo diktirala Italija.

Avstrija je pozdravljala dunajski sestanek kot prvi širši mednarodni sestanek, ki se vrši v novi Avstriji. Nič več samo predmet razgovorov, marveč samostojna partnerica v mednarodnih razgovorih, to je hotela postati Avstrija ob tej priliki, poleg tega pa posrednica med Rimom in Berlinom, ki bi zbila za sebe iz te delikatne posredovalne vloge vse mogoče ugodnosti, predvsem gospodarske, na račun držav Male Antante.

In Madžarska? Ona ni pričakovala od teh razgovorov nič več in nič manj kot konec nadmoči držav Male Antante in svojo osvoboditev od vseh še obstoječih obvez iz mirovnih pogodb.

Sestanek na Dunaju in v Pešti sta bila naperjena torej predvsem proti Mali Antanti in s tem seveda tudi proti Jugoslaviji. Kakor se mora priznati, da je Mussolini ponovno dokazal ne le svojo odločnost, marveč tudi svojo gibčnost v vodstvu zunanje politike, pa kažeta ravno ta dva sestanka, da tudi njemu ne gre vedno vse tako, kot si želi. Dunaj in Pešta skrivata le s težavo svoje razočaranje, kajti osišče Rim—Berlin je sicer zasajeno v Rimu in ozaljšano z barvami Avstrije, Madžarske in Nemčije, ne najde pa opore na svojem drugem koncu in se Berlinu prav nič ne muči, da bi postal opora temu drugemu koncu, pa čeprav plapola na njem zastava s kljukastim križem. Preveliko je nasprotstvo, ki obstoja in bo še dolgo obstajalo med pogledi Mussolinija in Hitlerja na Srednjo Evropo, Hitler ni niti najmanj pripravljen odreči se vodilni vlogi v Avstriji in Madžarski, Avstrija in Madžarska pa kljub vsem slavospevom nočeta biti več brezpogojni podanici fašističnega Rima. Veliko je bilo grmenja, dežja pa prav malo. In tako ne bo težko Mali Antanti kot enotni tvorbi parirati vse ono, kar se je skuhalo na Dunaju in v Pešti, če bo ostala ta naša Zveza tako kompaktna, kot je treba to želeli v interesu vseh treh njenih članic.

Osišče Rim—Berlin, ki visi v zraku, pa je dobilo nepričakovan odgovor iz Londona, ki je ne samo postavil, marveč tudi trdno zasedel drugo osišče, to je osišče London—Pariz—Praga—Varšava, ki se da pa podaljšati še nekoliko dalje. Neprijetna stvar tudi za g. Mussolinija, ki je začel ponujati Angliji takoj »zentlmskem sporazumu« v Sredozemskem morju, sporazumu, ki pa zopet ne gre v račune Hitlerju, ki že danes poudarja, da ima tudi Nemčija svoj ogromen interes na tem morju in da se tem svojim interesom ne more in noče odpovedati niti na ljubo lepim očem grofa Ciana. Poleg tega je besedičenje o »zentlmskem sporazumu« po splošnem prepričanju le sredstvo za pridobivanje časa, ki ga potrebuje Anglija, katerega pa že danes zelo manjka Italiji. Anglija se zaveda, da je zgubila bitko v Abesiniji le radi tega, ker je v zadnjih letih preveč zanemarila svojo oborožitev na morju in v zraku ter omogočila Italiji, da jo je v tem oziru prehitela. Treba bo par let, da nadoknadi ta zastanek in Anglija ga bo nadoknadila, ker so ji na razpolago neizčrpna sredstva. Ali bo mogla Italija zdržati še par let blazno oboroževanje, ko postane orožje, ki je danes najmodernejšo, že jutri zrelo za staro šaro? Pa jo izčrpava poleg tega Abesinija, v katero bo treba vlagati skozi desetletja vedno nove milijarde, ne da bi nudila zato kakšno takoj razpoložljivo protivrednost?

Prerez čez Slovenijo

Pod tem naslovom smo čitali v »Slovencu« že več člankov, ki upravičeno žigosajo postopanje onih rajhovskih novinarjev, ki so bili pred kratkim gostje naše države ter so se po zaključnem banketu na Bledu poslovlili od nas. Ko so v rajhovskih listih objavljali utise svojega potovanja po Jugoslaviji, so pač pisali o Srbiji in Hrvatski, Beogradu in Zagrebu, niso pa omenili niti z besedico naše banovine in nas Slovencev. Odkod tako postopanje, ki ima očitno poseben namen in zasleduje brez dvoma čisto določene cilje?

»Slovenec« ima prav, ko vidi v tem naravnost izzivajoč dokaz nemških aspiracij na našo zemljo, dokaz, da smatrajo sedaj tudi že rajhovci, ki so bili doslej napram nam vsaj na zunaj kolikor toliko korektni, to našo zemljo kot svoje področje, kot zemljo, ki je bila že svojčas določena in je tudi sedaj še namenjena za dograditev mostu Hamburg—Trst. Vprašanje je le, zakaj se je pojavil ta izzivajoči dokaz šele sedaj in ravno sedaj in zakaj so nam dali ta dokaz oni nemški novinarji, ki so prišli kot predstavniki rajhovskega tiska na naše vabilo k nam v goste. Odgovor na to vprašanje je v sedanjih razmerah težak. Treba bi bilo nanizati toliko dejstev, toliko naših lastnih nerodnosti in grehov, zakriviljenih od 1. 12. 1918 pa do danes, da bi naštevanje teh grehov tudi gospodom okoli »Slovenca« povzročilo neprijetne spomine in nemirno vest. Lahko pa ugotovimo, da je ta izzivajoči nastop nemških novinarjev logična posledica one naše nerazumljive zapadnjaške kulture, s katero smo obravnavali problem naše nemške manjšine, zlasti pa problem naših nemčurjev ves čas, odkar živimo v svobodi.

Drugi, večji in jačji narodi, se niso pomišljali in so uporabljali tudi najbolj nasilna sredstva, da so osvajali narodne manjšine. Niso jih ovirale določbe mirovnih pogodb, niso jih ovirali protesti njihovih drugorodnih državljanov, protesti prizadetih narodov in držav — nadaljevali so delo nasilnega potujčevanja ter so v tem delu dosegali velike uspehe. In prav gotovo ni naroda, ki bi bil vsled tega dela toliko krvavel kakor je krvavel in še vedno krvavi naš, jugoslovenski narod, pa naj gre potem za naše brate v katerikoli državi! Povsod skušajo raznaroditi našega človeka, povsod mu skušajo zatreči čut pripadnosti jugoslovenskemu narodu, povsod kradejo našo deco in jo vzgajajo v sovražstvu proti njenemu lastnemu narodu.

Kako smo postopali mi? Ne govorimo zankrat o pristnih Nemcih, ki so postali naši državljani, zadošča ugotovitev, da imamo zlasti v dravski banovini še danes posla z nemčurji, torej z ljudmi, ki se drznejo še v naši lastni nacionalni državi zanikati svoje slovensko poreklo ter se prištevatil popolnoma odkrito k oboževalcem in pripadnikom nemške kulture in nemškega jezika. Pojdite po naši Štajerski in čitajte pristna slovenska imena, zveržena na naravnost strahoten način. Javno nas obtožujejo ta imena, da smo nesposobni, da nimamo nacionalnega ponosa in nacionalne samozavesti, javno kriče ta imena po roki, ki bi jih zabilasala enkrat za vselej in nam vrnila naše Lešnike, Rakuše, Potočnike itd. Z eno potezo peresa bi se dala odstraniti ta sramota, ne da bi mogel kdorkoli oporekati in ne da bi nam mogel kdorkoli očitati nasilje. Ko drugje spreminjajo pristna naša imena ne samo živčih, marveč celo mrtvih Slovencev in Hrvatov v tuja, dopuščamo mi še v letu 1936, da bleste pristna naša imena v tujih spakodranih oblikah na javnih napisih in izzivajo v rajhovskih prepričanju, da so to Nemci, ki jih je krivica mirovnih pogodb prepustila nam. Kaj ve rajhovcev o naših razmerah? Ne to, kar je res, marveč le to, kar mu je znala vcepiti dobro organizirana propaganda, vodena s strani naših kočevskih Nemcev, s strani naših spodnještajerskih Nemcev in nemčurjev ter iz onega Gradca, v katerem je več slovenskih kakor pa nemških imen, pa je bil vendar že svojčas »najbolj nemško mesto nemške Avstrije«.

In vprašanje manjšinskih šol? Naravnost strašni so grehi, ki smo jih zakrivali v tem oziru. Danes imajo n. pr. naši kočevski Nemci več nemških razredov, kakor so jih imeli pod Avstrijo. Imamo zakon o narodnih šolah, imamo zakonite predpise, kje in kdaj in

pod katerimi pogoji se sme osnovati manjšinski razred, toda vse to je bilo do danes na papirju. Tudi naša narodna šola je postala predmet političnih kupčij, volilne kroglice so odločale o tem, kje naj se ustanovi manjšinski razred neglede na število otrok. In gotovo ni na svetu nobene druge države, ki bi tako kakor naša dopuščala, da se v te manjšinske razrede vpisujejo celo slovenski otroci, in to kljub popolnoma jasnim predpisom našega zakona. Kaj naj si misli rajhovec, ko čita, koliko manjšinskih razredov imamo danes v dravski banovini, poleg tega pa čita, da je razen tega še ogromno nemških otrok, katerim mi, nasilni Balkanci, ne dovolimo, da bi se šolali v svoji materinščini! To je prepričanje rajhovcev in naš greh je, da jih še do danes nismo prepričali o resnici, ki je čisto drugačna.

Bojimo se, da bo šla tudi letos ekspedicija Nemcev iz našega Kočevja prezimovat v Nemčijo in se bo vrnila na spomlad nazaj s polnimi žepi. Krošnjari hodijo ti ubogi kočevski Nemci, da se vsaj za silo prežive na tej bedni jugoslovenski zemlji! Zato pa se nahajajo med temi krošnjari bogati posestniki in trgovci, sinovi dobro stoječih posestnikov, zato med njimi skoro ne najdete Nemca, ki bi bil v resnici potreben podpore. Revez ostane doma, dobro podkovani pa hodijo krošnjari preko zime v Nemčijo in pridejo še bolj podkovani nazaj. Žal ne samo podkovani v denarju, marveč še bolj v nemški miselnosti, ki stremi danes bolj kakor kdaj za ustvaritvijo mostu do Adrije.

Naši ubogi Slovenci pa stoje zapuščeni in osamljeni ter glodajo suho skorjo kruha, ker se še nismo povzpeli tako visoko, da bi smatrali te naše ljudi kot našo skupno last, kot našo skupno častno zadevo, ne pa kot zadevo dnevne politike in strankarske pripadnosti. Lahko bi navedli v tem oziru dokaze prav iz zadnjega časa, toda nima smisla, ker vemo, da se črke lahko spreminjajo, da pa ostane sistem vedno isti. Odrekamo pa pravico zgražanja nad volitvami v Kočevju onim, ki so sami tolikokrat delali po istem vzorcu, odrekamo jo tem lažje, ker smo že

Dve fronti

Pred štirimi stoletji je bila Evropa razdeljena v dva tabora, ki sta si sovražno stala nasproti. Bili so to protestanti in katoliki, ki so se ideološko opredelili — eni proti staremu redu in načinu, drugi pa za vzdrževanje obstoječega za vsako ceno. Borba teh dveh načel, ki je pričela na verskem področju, pa je imela globoko socialno ozadje, se je kmalu izoblikovala v najstrašnejši pokolj protestantov in najgusneši način spreobračanja; borba, ki se je vodila v znamenju križarske vojne proti krivi veri, satanu in coprištstvu, je zajela cele pokrajine in države, ki so se opredelile v dve fronti.

Danes, ko je čas s svojo neusmiljeno roko že zabilasal sledove za požganimi domovi, razdejanimi cerkvami in podrtimi znamenji, ko so poravnane gomile nad trupli stotisočev nesrečnih copričnikov, ki jih je spravilo na morišče peklenško sovražstvo zavrženi starokopitnežev, napravimo lahko račun dobička, ki smo ga imeli Jugosloveni in še posebej Slovenci od borbe teh dveh front. In lahko smo zadovoljni. Dobili smo tedaj prvo, v našem jeziku pisano knjigo, slovenščina je postala književni jezik, a slovenski protestanti so delali roko v roki s Hrvati, kajti že tedaj so razumeli to, kar marsikomu še danes ni jasno. To zadovoljstvo je še večje, ko vemo, da je plamen, ki ga je netila verska nestrpnost, obližoval tudi prvo slovensko knjigo, a da je dal še pepel te knjige, posejan po naših naseljih, dragocen sadež. Naše največje kulturne vrednote — pismo — nismo dobili od tiste plati,

svojčas v letu 1933 mi in samo mi izvajali praktične posledice iz takega, za nacionalne interese, za čast in ugled našega naroda škodljivega in ponižujočega paktiranja z Nemci. Če bi postopale vse naše, slovenske ali jugoslovenske organizacije na isti način, pa bi bilo že davno konec tega ponižujočega paktiranja, pa bi se že davno noben naš človek v Kočevju, pa naj bo pristaš te ali one partije, ne upal več vezati z Nemci in bi tudi nobena naša organizacija ne imela včlanjenega niti enega Nemca, kakor ga nima Narodna Odbrana!

Ne iščimo torej krivde drugje, ko leži vsa krivda na nas samih in nas ni vsa dosedanja prošlost, niti ona izpred, niti ona izza 1. 12. 1918 izučila niti najmanj. Hočemo biti veliki politiki, veliki državniki in mednarodni diplomati, ne znamo pa urediti niti svoje lastne male banovine. Prepriamo se o vrstnem redu naših treh barv na zastavah, pri tem pa gledamo mirno, kako nam omadežujejo te tri barve naši lastni nacionalni odpadniki, kako se norčujejo iz našega lepega jezika in kako ga potvarjajo pred našimi očmi, da ustvarjajo iz teh potvorb dokaze nemštva in nemške prošlosti te naše zemlje in našega naroda.

In povrh tega še to! Če in kadar zgrabi nacionalist kakega nemčurja malo bolj trdo za vrat, takoj se začne gonja, takoj začno pisati o naši kulturi, ki ne dopušča nobenih ročnih dejanj, ki sme iti največ do kakih žalostnih člankov in pisanih protestov, nato pa mora odnehati. Na ta način dokazujemo samobitnost slovenskega naroda, toda ne ono odločno samobitnost, marveč ono drugo, ki znači, da smo samobitni zato, ker bijemo sami po sebi, se lovimo za pikami in vejicami, pri tem pa pustimo, da se vedno bolj šopirijo med nami drugorodci in naši lastni odpadniki. Ni čuda, če smatrajo potem rajhovci to našo zemljo za svojo in če so istega mišljenja tudi Madžari glede naše zemlje in našega naroda v Prekmurju. Prosimo »Slovenca«, naj načne prerez Slovenije tudi v tem oziru, pa naj nam potem svojih dobrih zvez omogoči, da bomo tudi mi mogli prispevati svoj delež k točni reprodukciji tega prereza. Obljubljamo, da bomo strogo stvarni in da se ne bomo zaustavili pred nobeno osebo in pred nobeno stranko niti iz prošlosti niti iz sedanjosti.

ki venomer ponavlja, da je katolicizem bistvo in izvor slovenske kulture. —

Tudi danes se deli Evropa v dva tabora. Prvi ima matico v še vedno, ali če hočete, kmalu zopet slovenski Moskvi in obsega poleg Rusije tudi slovensko Češko in Francijo. Drugi tabor družijo nacionalno socialistično Nemčijo in fašistično Italijo. V zadnjem času se je pridružil še Vatikan, ki skupaj s Hitlerjem in Mussolinijem poziva na križarsko vojno proti komunizmu. Borba teh dveh taborov zajema vso Evropo. Ni je države, ki bi ji bilo prizanešeno in tudi v naši državi se čedalje bolj čuti napetost, ki jo povzroča ideološko razprtje med člani jugoslovenskega naroda. Ni slutaj, da je prav v naši banovini zaostrenost še posebno velika, kajti časopisje katoliške akcije, zlasti mladinski klerikalni tisk rožlja z vso vehemenco s svojim papirnatim orožjem in stresa kopo očitkov, groženj in prošenj na ljudi, ki jim mogoče niti od daleč ni znano, kaj je to komunizem. Borba proti komunizmu, ki se ne vrši dejansko in na terenu, marveč iz toplih uradov in zakajenih uredništev, t. j. slovenski doprinos k gigantskemu boju vzhoda in zapada.

Jugoslovenski nacionalisti se v ideološki borbi ne bomo opredelili ne na levo, ne na desno.

Mi nadaljujemo borbo na naši liniji, ki je bila vedno le prema črta brez sodelovanja tujih prijateljev in brez posnemanja tujih receptov. Naša ideološka fronta je Oplenec in njen cilj je srečna, močna, od vseh neodvisna Jugoslavija.

Cinizem

Dvajsetčetrtega novembra t. l. bo poteklo trideset let, kar je padel kot najnedolžnejša, a najtežja žrtev kulturnega boja, ki se je bil med klerikalizmom in liberalizmom, Simon Gregorčič. Sin kmetske hiše, po obnašanju nekoliko plah in boječ, lirična narava, a kremenit, izklesan kraški značaj, ki je mogoče najtežje občutil usodo zdravega, jedrega človeka, obsojenega na večno samoto in kljubovalno razmišljanje, se je zgrudil pod težo krivic in gorja, ki so mu ga nanegli njegovi uradni predstojniki. Podrl ga je cinizem denuncijantskih natur, ki so videli v njem sovražnika svetohlinske, Bogu nevšečne deviške čistosti in niso mogle trpeti med seboj zdravega, mladega pesnika. Pred tridesetimi leti je legel k večnemu počitku pesnik naše vasi, prerok naše svobode. Njegove pesmi, polne simbolike, so izpodbujale narod k pripravi za poznejšo svobodo, le ironija usode je hotela, da je ravno ožja pesnikova domovina ostala.

Ali ne le politična, tudi moralna svoboda naroda je bila Gregorčičev ideal. Preganjan po larizejskih dušah je dal iz svoje pesniške duše razodetje svojih slutenj v štirih kratkih vrsticah:

*«To prošnja le usliši Večni,
oh, ne molim je za se,
molim jo za rod nesrečni:
zjasni zvezde mu temne!»*

To molitev je molil Gregorčič v želji, da bi bilo konec strašnega pritiska, ki so ga izvajali nad nesrečnim narodom Mahnič in njegovi prijatelji. Kajti sovraštvo, ki ga je ta družba sejala med ljudi, je uničevalo delo in oviralo vsak napredek povzdige želnega naroda.

Ko se spominjamo Gregorčiča in njegovih preganjalcev, ki so neusmiljeno metali na ogenj njegove poezije, pa moramo obuditi spomin tudi na tiste besede, ki jih je pred 50 leti napisal Mahničevim predhodnikom v album dr. Ivan Tavčar:

«Napačali ste Prešerna, češ, da je moralna propalica. Uničevali ste Levstika ter dosegli, da so bile njegove že tiskane pesmi celih 11 let »prostovoljno« pod ključem; zabraniti ste hoteli tisk Jenkovičevih poezij, s panteistom ste pitali Stritarja, zaganjali se v Gregorčiča. In ko ni izdala ničesar niti govornica niti tiskana, da niti slovenska niti latinska beseda, poklicali ste na pomoč o genj ter sezgali ste literarno ostalino Prešernovo in Rodoljuba Ledinskega. Kako naj imenujemo tako početje, patriotično ali herostratično?»

Kulturna kronika

O Vrazu, vrazarstvu in še marsičem drugem

Brez navdušenja inteligent iz dobe Vraza in Prešerna pri najboljši volji ni mogel premagati komoditete (ali tradicije), da bi se trudil razumeti pesniške poskuse v domačem jeziku (ki jih je gotovo tudi sam podcenjeval), ko je bil tako vzgojen v nemški kulturi, da niti ni čutil potrebe, da bi kaj iskal izven nje. Nemške pesmi so se našim pesnikom same vlivale brez vseh težav iz peres, dočim je v narodnem jeziku za pesmi šele bilo treba iskati besed, izrazov, oblik in rim. Ko poroča Prešeren Vrazu, da je imel priliko seznaniti se s poljščino, ker sta prišla v Ljubljano dva poljska izgnanca, mu pošilja svoj nemški prevod Mickieviczevega soneta s pripombo, da pričakuje od Vraza »eine bessere Uebersetzung«, in sicer v slovensščini. Vraz mu je v naslednjem pismu pač opravičeno pripomnil, da bi bil njegov prevod lahko slovenski in je dostavil: **«Čemu vodo v morje nositi»**, t. j. čemu množiti nemško literaturo! Ta odpor proti nemščini je iz Vrazovih pisem mnogo bolj viden nego iz Prešernovih. Zato tudi ne smatra Vraz za nikako izdajstvo, ko nazadnje obupa sam nad seboj, da bi se mogel kot pesnik uspešno uveljaviti v slovenski literaturi, pa tudi nad bodočnostjo slovenske literature, za katero je videl — baš v teh letih po »Čebelici« od l. 1834. dalje — tako malo zanimanja. Zato s tako mirnimi besedami sporoča Prešernu, da se je poslovil od **«nehvaležnega polja, ki sem ga pet let z vso lubeznijo obdeloval in sem se pridružil navdušenim mladim Ilircem»**. To je bilo l. 1837. O tem nehvaležnem polju je vedel Vraz pač mnogo povedati — nikakor pa ni s tem hotel škodovati slovenski stvari oz. slovenskemu slovstvu. Vidi se le, da ga je bolelo, ker ji ni mogel koristiti. Bal se je, da bodo Slovenci ostali preveč osamljeni, če ne bodo iskali zvez s sosedji, poznal pa je tudi predsodke, s katerimi je Zagreb gledal na Ljubljano in je hotel biti posredovalec. Ko mu je Prešeren

Politična kronika

Prihaja naš rešitelj

Kadar je sila najhujša, je pomoč najbližja. Tako lahko vzkliknemo srečni Slovenci zdaj, ko se je pojavil na obzorju gospod dr. Dinko Puca. Liviši župan ljubljanski in bivši ban dravske banovine, ter izjavil, da hoče zopet zagrabiti s svojimi preizkušenimi rokami politične vaje ter izpeljati tako globoko zavzoženi voz naše politike na zdrave in trdne podlage. Široka javnost je bila popolnoma nepripravljena na zopetni njegov pojav, v svoji ponižnosti je stal, odkar se je prostovoljno odrekel banovanju, ob strani in hotel živeti le svoje mirno zasebno življenje. Stiska njegovih rojakov pa mu je šla tako globoko do srca, da je zapustil svoje mirno zatišje in se pojavil ne le pred ožjo slovensko, marveč pred celotno jugoslovensko javnostjo z izjavo, katero je priobčila «Politika» od 11. t. m. z naslednjim besedilom:

«V naši skupini vlada splošno razpoloženje za sodelovanje s srbijanskim delom Združene opozicije. Med nami so pristaši g. Ljube Davidoviča, pa tudi pristaši g. Ace Stanojeviča, ta druga skupina prevladuje. To pa je stranskega pomena, ker smatramo, da je Združena opozicija enotna tvorba in kot taka kompaktna. Poznamo cilje in namene Združene opozicije in smo se odločili, da bomo sprovajali tako politiko tudi v Sloveniji. Hrvatsko vprašanje, ki je na dnevnem redu, je ravno tako tudi naše skoraj življenjsko vprašanje. In mi vsi bomo pripravljene, da se ga reši na zadovoljstvo ne samo hrvatskega in srbjskega, marveč tudi slovenskega naroda. Glede naših odnosov z JNS nimamo nobenega povoda, da bi bili napram tej stranki nestrpni. Vemo, da so tudi njeni pristaši orientirani v smeri naprednega nacionalizma. Kljub temu obstoje med nami razlike, ki so principijelne in taktične značaja. V gotovih točkah gremo narazen, to pa ne pomeni, da ne bi mogli biti skupaj in sodelovati ob gotovih prilikah. Toda vse to zavisi le od tega, kako bodo gledali na to voditelji srbijanskega dela Združene opozicije. Brez njihove soglasnosti in odobritve ne bomo tukaj v tem smislu ničesar delali.»

Te Tavčarjeve besede bi dandanes lahko še v mnogočem izpopolnili. Nad njimi leži pepel Cankarjeve «Erotike» in usoda mnogih drugih literarnih del. In namesto da bi se ti ljudje skrili v svoje črne kote, trobijo kulturne tanjare in se proglašajo za odrešitelje slovenstva in slovenske kulture, h kateri so doprinesli bore malo, tako malo, da pomenijo brezvredne Slomškove pisarije težišče vsega njihovega literarnega dela.

Le kje jemlje zdaj «Straža v viharju», zadnji ostanek Mahničevstva, pogum, da prinaša na prvi strani sliko Simona Gregorčiča? Onega Gregorčiča, ki so ga Mahničevci ugonobili! In da se upa one Gregorčičeve besede, ki so bile proti njim samim naperjene, citirati? Mi Stražarje popolnoma razumemo. Pametneje bi napravili, če bi pustili Gregorčiča pri miru, a bojimo se, da bodo ob prvi priliki posvetili kar dve strani Antonu Aškercu...

pisal, da: «Die Vereinigung aller Slaven zu einer Schriftsprache wird wahrscheinlich ein frommer Wunsch bleiben» (da bo združitev vseh Slovanov v en književni jezik ostala pobožna želja), je Vraz natančneje razložil svoje nazore glede tega vprašanja, češ, da ni namen novilirskega gibanja, da bi oviralo delo provincijalno-ilirskih literatur, ali ga celo hotelo zatreti. Ilirci le dvomijo o bujnem razvoju malih pokrajinskih literatur. Tudi na Prešernovo mnenje, da je «Auch verkehrtes Streben besser als Apatie gegen alles vaterländische», t. j. da je boljše, če kdo piše magari v »štajersko-hrvaškem narečju« (tako je Prešeren nazval Vrazov jezik), kakor popolna apatija do domačega slovstva — tudi na to mnenje je Vraz odgovoril, da svoje delo ne smatra za »Verkehrtes Streben« (napačno smer), ampak dokazuje, da je potrebna enotnost slovenskega jezika, in sicer takšna, ki ne bo izključevala štajerskih oblik in odbijala čitateljev, ki niso Kranjci. Vraz je poznal oni del panonskega slovstva, ki je bil takrat še precej živ: To je bil naš severovzhodni del, pokrajine ob Dravi, Muri in onstran Mure, ki so mejile z ogrskimi in hrvatskimi pokrajinami. Z nekakim svetim ogorčenjem piše, da **narode loči le božje znamenje, ki ga določa jezik, ne pa politična meja. Kaj pa kaj-kavci, ki govore mešanje? Kam spadajo? ... Jezikovno k nam — tako so trdili slavisti — politično tja... Kdo je zmagal? ...** O tem ima Vrazovo pismo Prešernu iz Gradca dne 1. avgusta 1937. leta toliko lepih misli, da bi jih moral dobro in globoko premisliti vsak, preden začne obsipavati Vraza z izdajalcem, odpadnikom itd.

Zanimivo je tole: Vraz in Prešeren sta si dopisovala ves čas. Zadnje Prešernovo pismo je iz Kranja l. 1847., ko mu je poslal svoje pesmi. Ves čas odmeva iz vseh pisem prijateljska beseda, Vraz je l. 1837. celo predlagal, naj bi kje javno razvijala svoje misli o slovenstvu in ilirizmu, a ni hotel, da bi se vršila ta debata v kakem nemškem listu, da bi se Nemci ne smejali. (Mi pa domačih listov

To izjavo g. dr. Puca je opremil poročevalec «Politike» z naslednjimi uvodnimi besedami:

«Namen g. dr. Dinka Puca, bivšega bana dravske banovine in uglednega slovenskega politika, da pokrene svoj list SLOVENSKA ZEMlja, ki naj zbere skupino g. Puca, pripravljeno za sodelovanje s srbijanskim delom Združene opozicije, je izzval mnogo komentarjev v slovenski javnosti. Okoli g. dr. Puca se zbirajo liberalnejši in naprednejši demokratični usmerjeni slovenski politiki. Po splošnem prepričanju je prekinil g. dr. Puc vse stike z ljudmi, ki so pripadali politiki g. Bogoljuba Jevtiča in hoče s svojo skupino popolnoma samostojno sprovajati cilje Združene opozicije v Sloveniji.»

Ves napredni življenj v dravski banovini, zlasti pa oni v beli Ljubljani, je zavriskal od veselja, starih naprednih borcem so se zasvetile oči in stiskale so se jim roke v pričakovanju novih borb in novih zmag pod vodstvom nepremagljivega dr. Puca. Kdo drugi pa naj bi bil upravičen, da dvigne zastavo napredne misli med Slovenci in jo ponese zmagovito tja v vrste Združene opozicije? Toda katere? G. dr. Puc govori samo o srbijanskem delu Združene opozicije, obstoja pa še drugi, zagrebški oziroma dr. Mačkov del te tvorbe, ki se stalno združuje, piše protokole, sporoča svetu senzacionalne vesti o doseženih sporazumih, pa se vendar sporazumeva še dalje in ostaja še vedno razdeljena na najmanj dva dela. In ta dva dela si nista Bog zna kako blizu, niti pri nas v Sloveniji, kjer nastopa kot vodja zagrebškega dela Združene opozicije dr. Vekoslav Kukovec. In ta se je 16. t. m. oglašil v «Politiki», kjer je podal naslednjo izjavo:

«Z veliko rezervno gledam na poskus g. dr. Puca, da se vrne v bivšo demokratsko stranko, kateri sem pripadal tudi jaz. Predvsem nama ta poskus nobene pomembnosti, kajti g. dr. Puc nima za seboj prav nič drugega kot bankski naslov, katerega mu je dal g. Jevtič. Če bi tudi prišlo do njegovega sprejema v Združeno opozicijo, je sodelovanje med nami popolnoma izključeno. Dokler je stal on na čelu Dravske banovine, so bili naši pristaši kruto preganjani. Še več, celo jaz sam sem bil ob neki priliki aretirán, in to zaradi razmer, katere je vpeljal dr. Puc v Sloveniji za časa režima Boška Jevtiča. V vsakem primeru pričakujemo, da bomo tudi mi vprašani poprej, preden bo prišel čas, da bi bil g. Puc sprejet v vrste Združene opozicije. Če bi se pa to zgodilo brez naše vednosti, si bomo dobro premislili, preden bomo pristali na sodelovanje z njim. V tem primeru bi moral dr. Puc vso svojo politiko zamenjati z drugo, za njega popolnoma novo politiko, to je politiko demokracije, narodne svobode in enakopravnosti. Pa tudi takrat njegova oseba v naših vrstah ne bo predstavljala nič drugega kakor samo njega osebno. G. dr. Puc in njegovim prijateljem, če jih sploh ima, je bilo gotovo znano naše stališče v tej zadevi in se je najbrž zato poskušal približati beograskemu delu Združene opozicije, ne pa nam.»

Ubogi dr. Puc! To ima za vso svojo iskreno poštvalnost v teh časih, ko bi morali vsi napredni Slovenci klečati na kolenih in prositi Boga: Daj nam Puca, ker brez njega nam ni življenja! Samo on bo lahko združil vse nacionalne ljudi, ki vidijo samo v njem možnost in poročilo boljše bodočnosti. Jugoslovenski nacionalisti mu zaupajo, saj je že ponovno dokazal svojo globoko vdanost jugoslovenski nacionalni misli in bil zaradi nje tudi preganjan, ko se je udeležil proslave rojstnega dneva nekaterih nacionalistov. In JNS! Ta ga pozna tudi dobro,

takrat še nismo imeli.) Tu in tam lepo zavzveni Prešernova ironija, ko ugovarja prenavdušenemu idealistu, n. pr. ko imenuje Slovence «Ober Illyrier» (Zgornji Ilirci), kakor so nas pozneje drugi nazvali «planinske Hrvate». Nehote nam zaigra smehljaj na ustih, ko čitamo o štajerskih polhrvatih (Halbe Kroaten) — kakor piše Prešeren — in vendar nekaj vrstic nižje polno prijateljske ljubezni: «Melde uns, was du und die übrigen Philosophen in Steiermark treiben» (Sporočite nam, kaj delaš ti in drugi ljubitelji slovensčine na Štajerskem). Oba skušata razjasniti jezikovne razmere, iz katerih sta vrasla. Gre za jasnost pojmov! Končno trčita skupaj: Prešeren odklanja (19. VI. 1838) očitek «Kranjski separatisti», ki ga je rabil Gaj v pismu Korytku in povdarja, da je prepričan, da se ne bo uresničilo, kar pričajujejo menda Gaj et komp., da bo slovensčina prenehala kot književni jezik, ali pa se bo spojila s srbohrvaščino, Vraz pa odklanja napačne nazore (pri tem se sklicuje na jezikoslovce) glede jezika in slovstva in dokazuje nujnost skupnosti za male narode. Šla sta vsak svojo pot v polni veri, da služita vsak svojemu narodu.

Zanimivo je to: V istem času smo imeli Slovenci moža, ki je Prešerna res sovražil, ki je smatral njegove pesmi za nepotrebne, za škodljive in pohujšljive in povzročil, da je bila ustavljena «Čebelica». Ta mož, dasi rojen Slovenec, ni pisal nikoli slovenski. Pisal je nemško ali latinsko in slovensčino le tu in tam vpletal v svoja pisma. Bil je slab značaj in po vojni se je celo izkazalo, da se je proti svojim nasprotnikom posluževal denuncijantstva. Vse svoje zmožnosti in znanosti je daroval drugim, — Slovencem je dal nemško pisano slovnico in latinsko izdane Brižinske spomenike. To je bil Kopitar!... Njemu nihče ne očita izdajstva. Celó nelep postopanje glede «Čebelice» etc. mu odpuščamo, češ, da je bil tak čas itd. Za njim je še sto in sto naših ljudi množilo nemško znanost, češ, mi dajemo tja, od koder tudi pre-

zato je le lepo od dr. Puca, ko pravi, da je sodelovanje z JNS ob gotovih prilikah mogoče kljub razlikam principijelnega in taktičnega značaja. Kaj dr. Kramer in drugi voditelji JNS? Vsi se skrijejo pred dr. Pucem, ki je prvi osnoval klub občinskih svetnikov JNS v Ljubljani, prevzel predsedstvo ene izmed krajevni organizacij JNS v Ljubljani, bil član sreskega in banovinskega odbora JNS v Ljubljani ter sodeloval poštvalno, čeprav je vedel, da JNS nima bodočnosti. V svoji globoki zvestosti je hotel kljub temu spomladi 1955 potom JNS postati senator in gotovo ni njegova krivda, če v tem ni uspel. Pa se mu upajo zdaj očitati Jevtiča in banksko titulo, katero je prejel g. dr. Puc iz Jevtičevih rok! Če to ni grda nehvaležnost, potem sploh ne vemo več, kaj naj se razume pod nehvaležnostjo. Dr. Vekoslav Kukovec je seveda subjektiven, ker priznava sam, da je «bio i on sam jednom prilikom uhapšen zahvaljujući prilikama koje je dr. Puc zaveo u Slovenačkoj za vreme režima B. Jevtiča». To pa očividno zato, ker si domišlja, da se je to zgodilo samo njemu. Pa so bili tudi drugi deležni takrat zaporov, ali ti drugi so širokogrudnejši kakor g. dr. Kukovec in so še danes hvaležni g. dr. Pucu, da jim je dal možnost spoznanja policijskega in sodnega postopanja, zlasti pa možnost spoznanja pravilne uporabe zakona po višjih navodilih. Dr. Puc je postal edino pravilno, ko se je žrtvoval in postal proti svoji volji ter na splošno željo vseh naprednih Slovencev ban dravske banovine. Kdo pa bi bil tako lepo sprovedel volitve od 5. maja 1955, ko je samo on v globoki svoji demokraciji omogočil, da si je narod v resnici sam postavil kandidate in izbral poslance, Zato proč z vsemi onimi, ki se upajo odrekati g. dr. Pucu njegovo legitimacijo za firerja vseh naprednih Slovencev. Ti mu bodo sledili, pa naj jih zapelje k temu ali drugemu delu Združene opozicije ali pa tudi samo k Miši Trifunoviču ali Davidoviču. On že ve, kaj dela, če je za sebe našel vedno pravo rešitev, jo bo tudi za nas. Da je še vedno sposoben in v polni posesti svojih moči, to je dokazal s tem, da je šel po 25. oktobru t. l. objavil, da so se tudi njegovi pristaši udeležili občinskih volitev v vrstah Združene opozicije. Tako je izjavil on, torej je tudi res, in kdo bo potem verjel g. dr. Kukovecu, ko pravi, da nima dr. Puc za seboj prav nič drugega kakor svoj bankski naslov, ki mu ga je dal g. Jevtič. Zato dr. Puc naprej, nič zato, če bo zdaj v tvojih rokah namesto jugoslovenske slovenske zastave, nič zato, če se boriš zdaj namesto za interese jugoslovenskega za interese slovenskega naroda. To je le dokaz, da ni bilo treba šele nasvetov dr. Kukoveca glede zamenjave politike, in kdor je gibčen, ta zmaga, dokler pač ostane gibčen in si ne polomi kosti, če pa bo manjkalo kaj pristašev, bomo prav radi in seveda brezplačno agitirali za g. dr. Dinka Puca v svojem žolčnem kotičku. Kajti tudi mi se strinjamo s stališčem, ki ga je zavzel «Ošišani jež» kot naš najboljši politični list, ko je zapisal glede dr. Puca: «V političnih krogih se je zlasti opazila izjava bivšega bana Dravske banovine Dinka Puca, ki je izjavil, da morejo on in njegovi prijatelji sodelovati tako z Združeno opozicijo, kakor tudi z JNS. Ta kombinacija se smatra kot ena najmočnejših in bo v dveh, treh rundah nokavtirala vse ostale.» To je res globoko premišljena prognoza, kateri se pridružujemo prav vsi.

Poravnajte naročnino!

jemamo! Ali je bil to psihološki ali sociološki pojav? In se nam je zdelo vse to prav!

Kako visoko stoji Vraz s svojim «Kolo» nad temi verniki v tujih družbah, ki si sploh niso mogli misliti, da bi se dalo kaj učenjanskega pisati v drugem jeziku kot v nemščini ali latinščini! Vkljub težetnim težkočam je začel Vraz izdajati «Kolo» (kdo bi našel jezikovne, upravne, finančne težkoče!) in je dal svetu zgled vere v silo narodnega jezika, da je poklican tudi za višje namene, ne samo za leposlovje! Šele v narodni državi smo prišli za njim!... In vendar ta Vraz, katerega «Kolo» je družilo tudi slovenske kraje in može — je izdajavec — oni pa, ki so pisali nemško, so za nas zaslužni in ker nas s svojim jezikovnim znanjem celo predstavljajo pred svetom — vsega spoštovanja vredni može. Dodajmo še razočaranje, bedo in siromaštvo, s katerim je živel Vraz — vključ svojemu delu — do smrti in potem ne bo težak odgovor, ali je vrazovstvo psihološki ali sociološki pojav. Ne pozabimo, da je bil Vraz navezan na svoje slovstveno delo — sinekur takrat še ni bilo — in da je bilo zanj življenjsko vprašanje, ali more pisatelj živeti od svojega dela ali ne. Prešeren je bil vsaj «Dr. der Rechte» in je zaslužil s svojim poklicem, kar je rabil za življenje, čeprav piše Vrazu, da mora delati sedem ur pri dr. Chrobotu zato, da more dve uri piti pri stari Metki, kar pričča, da ni bil baš sijajno plačan. Vendar mu ni bilo treba čakati na honorar za pesmi, ker bi ga itak ne bil dobil. Saj vemo, kako so se takrat prodajale slovenske knjige, «Krst» etc.! Vraz sicer ne toži Prešernu o pomanjkanju, le ko sta imela poravnati neke račune zaradi «Narodnih pesmi ilirskih», piše Vraz: «Sicer veš, da pesniki vedno rabijo denar (ilirski ne izvzemši), a jaz vem, da pesniki tudi težko pridejo do denarja (slovenskih ne izvzemši).» Vraz je bil od mladosti rahlega zdravja, podvržen jetiki. Kako srečen je bil, če si je v svojem boju in nemiru mogel oddahniti pri dobrih ljudeh, pričča pismo iz Podčetrka leta 1840. (Konec prihodnjic.)

Po naši zemlji

O POTREBAH DELAVSTVA

* Veliki angleški industrijec Robert Owen je nekoč rekel: «Zelo čudno je, da mi toliko pazimo na pravilno in zadostno mazanje strojev, medtem ko na pravilno ravnanje s človekom, ki je prav za prav najljubši stroj, ne polagamo mnogo pozornosti.»

Ta mož je imel prav, prav za tiste čase in prav za današnje čase, ko človeštvo, ali bolje rečeno gornjih desetletij, še ni prišlo do spoznanja, da je treba delavcu posvetiti vsaj toliko pozornosti kakor stroju, ako hočejo, da bo ta delavec delal in produciral v korist človeštva.

S kako božajočimi pogledi gledajo lastniki tovarna na svoje stroje, ki jim kujejo bogastvo. Gorje delavcu, ki bi zanemaril stroj, ki bi ga slabo naoljil ali pa če bi nastopile kakršnekoli motnje. Koliko delavcev je bilo vrženih na cesto ali pa najstrože kaznovanih zaradi muh kakega stroja. O tem bi legije strojnikov, električarjev itd. lahko napisale cele knjižnice knjig. Toda na delavca samega, ki prav za prav upravlja s strojem, se niti najmanj ne pazi. Nihče ne pomisli, ali je ta delavec dobil z dovoljno hrano tiste kalorije, ki jih telo brezpogojno terja, da so vsi njegovi čuti dovolj budni. Nihče ne pomisli, da je treba temu delavcu stalnega pouka, kako se ravna s strojem. Ali je kdo poskrbel, da se v delavcu razvije ljubezen do dela? Ne, vse to mora delavec sam obvladati, če hoče biti zaposlen. Delavec mora biti po mnenju teh tovarnarjev tisti robot, ki mora pravilno funkcionirati tudi brez «oljenja». Če se sčasoma ali predčasno izrabi, nič zato, saj je dovolj velika množica brezposelnega proletarijata.

Kako naj delavec skozi 30 let opravlja osemurno službo na dan ob najtežjem delu, če mu do skrajnosti znižana plača ne zadostuje za dovoljno hranjenje? Če mu nehigijenično stanovanje ne nudi dovolj počitka, razen tega pa krije v sebi možnosti razvika raznih socialnih bolezni, kakor tuberkuloze in pod.

Kako nečloveško je zahtevati od delavca veliko storitev, če mu predhodno ne nudijo takih življenjskih pogojev, pri katerih bi mogel obdržati polno telesno moč. Ne samo dovoljno hrano, higijenično stanovanje, temveč tudi možnost udeleževanja v sportu, telovadbi itd. bi moral delodajalec osigurati svojemu delavstvu. Šele potem bi lahko pričakovali, da bo to delavstvo zmoglo večjo storitev, ki naj bo v njegov in v prid vsem drugim stanovom.

Delavstvu je treba dati tudi duševne hrane in možnosti izobraževanja v njegovem prostem času. Med njim se skriva tisoče talentov, ki so obsojeni, da ostanejo vse življenje ob krampu in lopati neodkriti, ali pa se razvijejo v nepravno smer in povzročajo potem silne potrebe, kakor velike stavke in politična gibanja, kar po večini prinese splošnemu gospodarstvu, pa tudi delavskemu stanu samemu, ogromne škode.

Treba bo delavsko vprašanje načeti z veliko srčno kulturo in treba bo ta številčno močan stan dvigniti na ono višino, kakor mu gre, t. j. na višino vseh ostalih stanov.

Treba bo temu delavskemu stanu dati nego, kakršna se posveča dandanes mrtvim strojem, in potem bo ta stan zadovoljen v krogu drugih stanov, kjer se ga bo črna in umazana dela spoštljivo pozdravljalo s «Slava delu!».

Glas iz občinstva!

* Prejeli smo in priobčujemo: «V eni izmed Vaših prejšnjih številčk ste načeli prav umestno vprašanje avtobusne postaje za vozila, ki odhajajo in prihajajo iz Sušaka. Prostor pred kolodvorom je prav gotovo vse bolj kot primeren za tako postajo. Reka potnikov, ki se vlije iz glavnega kolodvora in razlije po vsem prostoru pred kolodvorom, je že sama po sebi dovolj velik vzrok, da prometne oblasti v varstvo pešcev dirigirajo ogromne avtobuse na mesta, kjer je cestni promet četudi živahen, vendar pa v normalnem teku, česar pred kolodvorom gotovo ni lahko doseči.»

Vsekakor je zelo čudno, da je tolikim avtobusom, ki dovažajo potnike v Ljubljano, dovoljen kot končna postaja ravno ta prostor. Tujskoprometno društvo in njen predsednik, tako vsaj izgleda — sta započela svoje oči s prav posebno pozornostjo v to točko Ljubljane. Menda pa bi se vendar dalo to vprašanje urediti ne le izključno po okusu teh faktorjev in dalo vpoštevati še druge čimbenice, ki zahtevajo ugodnejšo rešitev tujskega prometa.

«Pohodu» bomo prav hvaležni, ako ohrani svojo pozornost temu vprašanju do ugodnejše rešitve. Čitatelj.

Pozornost bomo ohranili!

Značilno.

* Najstarejši slovenski koledar — kakor poroča «Slovenec» — je bil oni iz leta 1462. Pisan je bil — latinsko.

V slovenskih osnovnih šolah se uči več srbohrvaščine nego slovenščine. Tako piše «Slovenec». Bog ve, ali je laž greh?

ALI STE ŽE ČULI?

* Slovenec piše:

Bela krajina je slovenska!

Preteklo nedeljo so se vršile občinske volitve tudi v 7 občinah v Beli krajini. Pri teh volitvah je belokranjsko ljudstvo pokazalo, da hoče trdno in hrabro stati na straži slovenskega, zakaj izreklo se je z veliko večino glasov za slovensko narodno skupnost in za njenega voditelja dr. Korošca. 1545 mož in fantov je odločno in javno izpovedalo svojo obsodbo in izreklo nezaupanje onim, ki so tuji in ki hočejo pahnuti v nesrečo naše pošteno belokranjsko ljudstvo. Če upoštevamo teror (!), ki so ga izvajali nasprotniki (obč. Dragatuš in dr.), potem moramo ugotoviti, da je možnost in odločnost naših volilcev res velika. Čast takim hrabrim borcem! (!

V občini Vinici, kjer smo izgubili z razliko 20 glasov, potem, ko se je zadnji hip neka «žlahta» odločila, da gre volit nasprotno listo, zakaj, si lahko vsak sam razlaga, smo dobili 296 glasov. Zanimivo je, da ima ta občina 35 km dolgo mejo s Hrvatsko. V ponedeljek zvečer so se volilci iz te občine zbrali v velikem številu. Domov grede so se formirali v štiristope, šli skozi trg Vinico in dali duška svojemu navdušenju z vzkliki: «Živijo slovenski narod, živijo slovenska Bela krajina, živijo dr. Korošec, živijo slovenski Belokranjci!» in s slovensko himno «Hej Slovenci».

Dokler bomo imeli v Beli krajini tako odločne ljudi, kot so to pokazale zadnje občinske volitve, lahko Belokranjci gledamo mirno v bodočnost — zakaj to je naše — ker nas družijo ena ideja, ki je nepremagljiva, in to je slovenstvo.

Človek bi mislil, da je Bela krajina v nevarnosti pred kočevarji ali Italijani. Od kod ji torej preti nevarnost? Res: Živijo Bela krajina!

Z univerze.

* Odkod ta molk?

Ob številkah, ki so jih pokazale volitve na občnem zboru Društva slušateljev juridične fakultete, smo se spomnili pisarjenja «Slovenca», ki je bilo približno takole:

«Vrste nacionalnih akademikov se redčijo! Na vseh univerzih jih je le še okoli 100.»

Danes pa «Slovenec» čudovito molči. Kako to?

Na volitvah, ki se jih je udeležilo okoli 280 akademikov, so bile tri liste: lista nacionalne, lista katoliške in lista levičarske mladine. In uspeh?

Nacionalna lista 135 glasov, katoliška 111, levičarska pa sploh ni vložila liste v skladu z društvenimi pravili, nakar so hrabri levooboleli akademiki s huronskim vpitjem odšli iz dvorane. Bilo jih je 36. Tako so se spretno izmaknili porazu.

Danes katoliški akademiki gotovo obžalujejo, da niso napravili prav tako, saj po preokovanjih pravovernih bi moral kmalu zasijati.

Nadalje gotovo obžalujejo, da so opustili svojo nekdanjo taktiko vezanja z levico. Kako so v bratskem objemu z levičarji postavljali različne frontice na univerzi!

Poleg tega pa ta salamsenska nacionalna omladina! Nikakor se noče vezati z marksisti, da bi lahko pokazali nanjo: saj ti tudi greše — ne samo mi!

Boljšje biti šofer kakor zdravnik.

* Neka humana ustanova je pred kratkim kupila v Skoplju bolnišnico za svoje namene. Med drugim personalom je vzela v službo tudi zdravnika za permanentno službo s plačo Din 1200.— in dolžnostjo stalnega dežurstva in celodnevne ter ev. tudi nočnega dela. Prav tako je dobil tu namestitev tudi šofer brez dolžnosti dežurstva in nočne službe. Torej bolj ugodna služba, le razlika v plači Din 200.—, kajti šofer prejema za svojo službo Din 1400.—...

Resnica, ki ni resnica.

* «Obzor» poroča, da je pričelo izhajati v Dravski banovini več novih listov. Med njimi navaja tudi «Gorenjca», ki izhaja v Kranju. Pa se je «Obzor» hudo zmotil. «Gorenjec» izhaja že celih 20 let. V enem pa ima «Obzor» le prav, kajti «Gorenjec» piše v stilu in na način, kakor bi bil še buzakljuno dete in ne dvajsetletni mladenič.

Shod vSkoplju.

* JRJ je imela preteklo nedeljo velik shod v Skoplju. Na tem shodu je bilo po uradnih podatkih 30.000 navzočih, torej toliko, kolikor jih je bilo svojačasno v Ljubljani na shodu Boška Levčiča.

Kaj vse pišejo?

* — «nacionalizem je z duhovnega vidika primitivizem in pomeni samozaverovanost, tesnosrčnost in nekritičnost. — Ali se zavedamo (Slovenci), kako dolga je še naša pot do tja, ko bomo lahko živeli polno narodno življenje? Naš boj ni naperjen proti nobenemu narodu, ampak samo proti nacionalističnim zatiralcem. — Prezadolžena posestva (v Sloveniji) kupujejo tuji, Nemci, Židje, Italijani, Srbi.

To piše «Slovenija», to je tista kultura, ki je tudi za 100 vinarjev nihče ne, mara.

Omogočamo Vam dober in cenen nakup:

nepremočljivih hubertusov, oblek, plaščev, posameznih hlač, črnih sukenj, kratkih suknjičev

in damskih plaščev!

Domači izdelki!

„SOKO“ OBLEKE

ŽOLČNI KOTIČEK

Rejec «male živalce» v avdijenci v Kranju.

× Vzemite, gospod župnik, vsaj tale parček! «Štajerske kokoši» so vendar naša domača, nacionalna rasa!

G. župnik: Menim, da so tudi one slovenski bastardi, pa si jih ne upam vzeti, ker moj «Gorenjec» bastardov nič kaj ne priporoča.

Staro prijateljstvo.

× Prihod grofa Ciana, Mussolinijevega zeta in zunanega ministra Italije, v Budimpešto je izzval ogromno navdušenje nesrečnih Madžarov ter jim odprl vse ventile njihove domišljavosti in njihovih aspiracij. V tem deliriju je napisal budimpeštanski list «Az Est» tudi tole: «Med Italijo in Madžarsko ni bilo sovražstva niti takrat, ko sta bili primorani, da sta se borili na Soči in na Doberdolu.»

Tehtno priznanje prijateljstva, katero so pa čutili že tedaj zlasti slovenski, dalmatinski in bosanski polki, ki so morali zavzemati postojanke, ki so jih viteški madžarski polki prepuščali Italijanom. Ali se je zgodilo to iz prijateljstva ali iz kakih drugih razlogov, danes dokazujejo pač Madžari tudi s tem svoje prijateljstvo nasproti Italiji in upajo na nagrado v obliki Reke...

Interesantna tožba.

× Že v zadnji številki «Pohoda» smo omenili, da je postalo g. župniku Matiji Škerbcu šele v razgovorih na dvoriščih jetnišnic v «Belgradu» in Sremski Mitrovici jasno, da smo Slovenci poseben, od Hrvatov in Srbov različen narod. Dejstvo, da je prišlo to spoznanje g. župniku šele na dvoriščih jetnišnic, smatrajo voditelji naših slovenoborcev kot skrajno žaljivo za vzvišenost in veličino slovenske samobitnosti. Saj je vendar nemogoče, da bi prišel normalen človek na tako vzvišene misli šele pod vplivom ozračja jetnišnic. Zaradi tega zahtevajo od g. župnika popravek njegovih sicer zelo simpatičnih in globokoumnih izjav in bi se naj ta popravek glasil:

«Ni res, da mi je postalo šele v razgovorih na dvoriščih jetnišnic jasno, da smo Slovenci poseben, od Hrvatov in Srbov različen narod, res pa je, da na dvoriščih jetnišnic o tem vprašanju sploh nisem razmišljal.»

Če tega popravka ne bo, bo tožila g. župnika slovenska samobitnost zaradi prestopka klevete po členu 52. zakona o tisku. Če pride do te tožbe, homo o niej seveda poročali.

Ob proslavi desetletnice smrti Nikole Pašiča.

× Zaradi službenega naloga bodo morale tudi vse edinice in novine JRJ svečano proslavljati deseto obletnico smrti tega velikega državnika. Najlepše se mu bo oddolžil «Slovenec», ki pripravlja zbirko vseh svojih cvetk, napisanih v časih, ko je rajnik Pašič še živel in bil predsednik vlade, pa SLS ni bila v vladi. Ker je vse te cvetke zapisal v dobi demokracije in s stališča resne opozicije, ki se bori samo z resnico in za resnico, si bo stari Čiča Nikola prav gotovo zadovoljno pogladil svojo brado, ko bo čital tudi ta spominjski list o svojih vrlinah. E pa znaš, ovaj Slovenec!

Uboga Grčija.

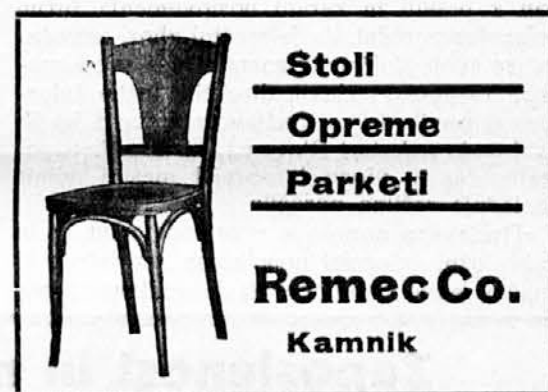
× Naša grška soseda že zopet žaluje. Srčna kap je zadela že osmega izmed starih političnih veteranov, grški narod bo moral že osmič plačevati slavnostni pogreb. Tega pri nas ni treba, kajti v desetih letih smo izgubili le dva voditelja, vsi drugi pa so pri dobrem zdravju in iz obzirnosti do naših državnih blagajin nočejo na oni svet.

Slovensko zemljo

× išče dr. Dinko Puc. Iskal jo je že prej in ni vedel, ali bi jo našel v Gorici ali v Ljubljani. Zdaj, ko je vse še veliko bolj zmedeno

ko prej, jo išče v Beogradu pri starem Aci Stanojeviću in njegovem prijatelju Ljubi Davidoviću. Upajmo, da jo je našel in da jo bo spravil na varno v protokol o sporazumu, glede katerega se sporazumeva Združena opozicija. Če jo je našel, potem bo protokol kmalu gotov in bo tudi držal, če ga bo za Slovensko Zemljo podpisal tudi on.

Nevarnost je samo ta, da bo nosil zagrebški protokol podpis dr. Kukovca tudi za Slovensko Zemljo. Kaj potem, kako spraviti v sklad beograjski in zagrebški protokol, ko si bosta stali nasproti kar naenkrat dve slovenski zemlji kot predstavnici dveh slovenskih narodov, enega dr. Pucovega in enega dr. Kukovečevega. Ker pa vodi do zmage le trpljenje in je bil doslej «thapšen» le dr. Kukovec, ne pa tudi dr. Puc, je nevarnost, da bo pretehtal preganjani del. Tako se bo tudi v tem primeru izkazala globoka po župniku Škerbcu zapisana resnica, da imajo jetnišnice tu in tam prav dobre in blagodejne posledice in da je boljše za onega, ki gre v luknjo, kakor pa za onega, ki pošilja v luknjo druge.

Srečna Japonska.

* Tokio javlja uradno, da je bil stavljen pred sodišče bivši minister saobračaja Homida, in to radi korupcije. Srečna država vzhajajočega solnca, čigar žarki pa žal še ne sežejo do nas.

OBCNI ZBORI KRAJEVNIH ORGANIZACIJ NARODNE ODBRANE

Zagorje ob Savi v nedeljo 22. novembra 1936 ob 9. uri v Sokolskem domu.

Ljubljana-Šiška v sredo 25. novembra 1936 ob 20. uri v Sokolskem domu v Šiški.

Gornji grad v nedeljo 29. novembra 1936 ob 10. uri v pisarni br. dr. Mejaka.

Članstvo pozivamo, da se občnih zborov svojih krajevnih organizacij zanesljivo udeležite!

ČLANSTVU NARODNE ODBRANE IZ LJUBLJANE!

Sporočamo, da priredi naša organizacija št. Jakob-Trnovo-Barje tretji družabni večer za vse ljubljanske organizacije NO v petek, dne 4. decembra t. l., ob 20.30 v gostilni brata Sokliča v Trnovem, Pred konjušnico. Po kratkem predavanju br. dr. Turka sledi prosta zabava.

Pozivamo članstvo ljubljanskih organizacij, da privedejo s seboj tudi svoje družinske člane ter opozorijo na ta sestanek še druge brate in znance — nacionaliste.

Taki družabni večeri se bodo vršili stalno vsak prvi petek v mesecu, izvedle jih bodo po vrsti naše ljubljanske organizacije v svojih okoliših. Namen teh sestankov je predvsem ta, da se člani NO čim bližje spoznajo med seboj in navežemo tudi osebne stike, ki so za kompaktnost organizacije nujno potrebni.

Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani.

JESENICE.

Izjava.

Podpisani Starič Jože, Hrušica, p. Jesenice, obžalujem, da sem napisal v «Pohodu» od 1. avgusta 1936 za Ambroziča Antona in Marjoto ter Branca Jožeta iz Hrušice omalovažujoč in žaljiv dopis ter preklicujem tozadevne svoje trditve. Starič Jože.

Kako so se nekdanji po Slovenskem Nemci rešili dvojezičnih napisov na železniških postajah

Spomladaj l. 1884. so severni Slovani dosegli, da so se na Moravskem in Šleziji ležeči severni železnici začeli izdajati vozni listki z nemško-češkimi-poljskimi besedilom, in leto pozneje se je po Slovenskem raznesla pozornost vzbujajoča vest o jezikovni koncesiji, ki jo je dala vlada Slovanom na dolgotletni pritisk. Na pritisk trgovskega ministra Pino je generalna direkcija Južne železnice odredila, da morajo postaje med Špiljem in Trstom poleg nemškega postajnega imena dobiti tudi slovenske napise. V poštev prihajajoče progovne sekcije so bile pozvane, da uredijo napise v smislu odposlane odredbe.

Našim narodnim nasprotnikom kar ni šla v glavo senzacija o mastni koncesiji in osumila jih je panslavistična nevarnost, ki preti s klicanjem postajnih imen tudi v slovenskem jeziku, službeno občevarje revizijskih sprevidnikov s potniki v domačem jeziku, dvojezični postajni napisi, izdajanje dvojezičnih vozniških kart in tovrstnih listov. Kakor mrzel curek jih je slednjič obletel pogoj, da morajo biti uradniki zmožni tudi slovenskega jezika, zavedajoč se pričetka invazije slovenskih uradnikov tudi v njihove najkrepkejše postojanke.

Ko so Nemci doznali nakano vladnih krmljarjev, so uprizorili veliko gonjo in končno se je generalna direkcija rade volje vdala pritisku in prisodila slovenske napise samo postajam na Kranjskem, t. j. od Zagorja do Gor. Ležeč.

Evo nekaj primerov te gonje: Nevarnost poslovenjenja je obravnavala izredna seja, ki jo je sklical nemško društvo v Celju v prostorih gostilne «K zlati kroni» dne 7. novembra 1885. Nje odbornik dr. Glantschnigg je v ognjevitih besedah orisal grozečo nevarnost panslavističnega gibanja in pozval, naj društvo z vsemi močmi nastopa proti poslovenjenju postajnih imen na Spodnjem Štajerskem. Predlog je bil sprejet seveda brez ugovora. V nadaljnjem poteku se je odbor za hvaljuje celjskemu mestnemu magistratu za protest, ki ga je v tem smislu poslal upravi Južne železnice.

V seji mariborskega občinskega odbora dne 10. decembra 1885 se je oglasil tudi župan k besedi in zaradi poslovenjenja Južne železnice poročal, da je mestni zbor, zavedajoč se svoje dolžnosti, zastavil vse svoje moči in v protestu glavni direkciji Južne železnice pojasnil, da za vpeljavo novotarij, ki jih zahtevajo nekateri Slovenci, ni nikakršne potrebe. Na to vlogo je sprejel mestni odbor naslednje rešilno poročilo:

«Društvena uprava je v prizadevanju, da bi dala Južni železnici popolnoma nepristranski značaj javne ustanove, ki je vsakemu brez

razlike narodnosti in jezika dostopna, sklenila, na onih železniških progah, ki peljejo po dvojezičnih pokrajinah, označiti postajna imena v dveh deželni jezikih. Tem napisom primerno izključujejo tudi revizijski sprevidniki postajna imena v obeh jezikih.

Zabrane in ugovori, ki izvirajo od zakonitih zastopstev in deloma celo od strani spodnještajerskih slovenskih občin, in ki naglašajo nepotrebnost teh ukrepov, zahtevajo zlasti glede spodnještajerskih postaj vzdrževanje sedanega stanja iz bojzani, da bi se prav s to novostjo prenašali in trpeli enostranski nagibi kake narodnosti. Te okoliščine so nas primorale glede spodnještajerskih postaj umakniti izdano odredbo in jo omejiti na ono ozemlje, od koder niso prišli nikaki ugovori.

S tem poročilom je rešena vaša vloga in upamo, da nismo samo izrazili jedrnatega spoštovanja do avtonomije občine, temveč smo se tudi stvarno zadržali nasproti dnevnim narodnim vprašanjem. Končno še pripomnimo, da smo o tem poročali tudi trgovskemu ministrstvu. — Za generalno direkcijo: Schüller.»

Iz pravkar navedenega lahko sklepamo, da se je vlada s pogojnim privolitilom samo malce pošalila. Dobro vedoč, kje se morajo Slovenci priškrniti, da ne zrastejo njihova drevesa do nebes, je torej bilo treba počakati le nekaj dni in že so prifrčali bojevitih protesti, ki so dovedli vlado v prijeten položaj, da je glede Spodnje Štajerske s povdankom potrdila status quo ante.

Vzorni primer narodne zavednosti je dal šentjurski občini zastop, ki je na občinski seji dne 13. decembra 1885 pod predsedstvom svojega župana dr. Ipavice sprejel predlog, ki zahteva, da Južna železnica uvede v postaji Sv. Jurij dvojezično uradovanje, postaja pa naj dobi poleg nemškega tudi slovenski napis postajnega imena. Ta sklep je pomemben že radi tega, ker je bila ta občina prva s tem predlogom.

Kranjski deželni zbor je že l. 1869. zahteval na spodnještajerskih, kranjskih, primorskih in vzhodnokoroških postajah slovenske napise in izključevanje dotičnih postajnih imen tudi v slovenskem jeziku. Pristojna mesta so po naročilu trgovskega ministrstva poizvedovala, v katerem kraju ljudstvo morda ne razume običajnega (nemškega) naziva postaje, da se odpomore tem neprilikam.

Uspeh tega poizvedovanja samo ob sebi umevno ni izpadel v prid Slovincem in zavrgla se je tudi zahteva po nastavitvi samo slovenskega jezika zmožnih uradnikov, ker se mora predvsem vpoštevati znanje službenega jezika. I. M.:

Zaposlenost in narodni dohodek

+ Kambriški profesor Keynes, nacionalni ekonom svetovnega slovesa, je objavil svojo teorijo, ki ima posebno v anglo-saksonskem svetu brezdvomno velik vpliv na gospodarsko politiko. Medtem, ko je l. 1925. še zaman svaril Anglijo pred povratkom k prejšnji zlati pariteti, pa so njegove ideje v valutni politiki l. 1931. že uveljavljene. To je Angliji dokaj ali morda v celoti pomagalo, da se je počasi izvlekla iz gospodarske krize. Zato pa so njegove ideje danes več ali manj uvažujejo tudi izven Anglije, posebno v Ameriki, kjer so med drugimi osvojile tudi Roosevelta.

Keynes ne razvija samo nove politike za trenutno odpravljanje krize, nego gre veliko dalje in daje smernice za ureditev gospodarstva in življenja sploh tudi za daljnjo bodočnost. Dokazuje, da svet z državno investicijsko regulacijo ne bi samo trenutno odpravil brezposelnosti, nego da narodi lahko postanejo tako bogati, kakor želijo. V naprednejših državah bi zadostovala 20—25 letna doba polnega izkoriščanja danih gospodarskih sil (z investicijsko regulacijo, pospeševanjem konsuma in z nizkimi obrestmi), da bodo proizvajale vseh zaželenih dobrin v izobilju. Kapitalnih dobrin ni že po naravi malo, nego vlada pomanjkanje samo zato, ker ljudje ne razumejo, da bi vse prihranke vložili v primerne investicije, vsled česar se del posameznih prihrankov takorekoč razkadi vsled odgovarjajočih izgub podjetnikov. Simpatizira z Malthusom (teorija podkonsuma) kakor s Silviem Gesselom (teorija o denarju z avtomatičnim vrednostnim padanjem), za katero se zavzema tudi glasoviti ameriški učenjak Irving Tisher in z angleškim apostolom podkonsuma Douglasom.

Po njegovem mnenju ni nobene neposredne zveze med odločitvijo, da se z varčevanjem odrekamo neki trenutni porabi dobrin in med odločitvijo, da s proizvodnjo proizvajalnih dobrin skrbimo za bodočo porabo. Varčevanje in investiranje sta po Keynesu dve popolnoma različni stvari. Smatra, da je v človeški zgodovini vedno bilo nagnjenje k varčevanju večje kot nagnjenje za investiranje in v tem vidi ključ ekonomskega problema.

Čim večja je zaposlenost, tem večji je tudi celokupni realni dohodek. Če realni dohodek narašča, tedaj se poveča tudi celokupna poraba (konsum), toda ne baš za toliko kakor realni dohodek, ker se poraja nagnjenje k

varčevanju. Zato se morajo zgoditi primerne investicije, da konsumirajo oni presežek proizvodnje, ki je običajni konsum ni uporabil. Če do teh investicij ne pride, tedaj podjetniki naravno dobijo za svojo proizvodnjo manj, kakor znašajo proizvodjalni stroški, s čemer pada njihova volja za še nadaljnjo proizvodnjo v prejšnjem obsegu. Obseg zaposlovanja je odvisen od obsega izkupička.

Stanje zaposlenosti gospodarstva je torej možno držati na višini samo tedaj, če se slučajno ali vsled hotnega vpliva tekoče investicije vrše natančno tako, da ustrezajo onemu višku proizvodnje, ki ga tekoči konsum ni absorbiral. Nagnjenje za porabo in obseg novih investicij, torej celokupno povpraševanje določa stopnjo zaposlenosti. Ker pa je v sedanji gospodarski organizaciji finančna skrb za prihodnost (varčevanje) ločena od fizične skrbi za prihodnost (investiranje), more finančna skrb (povečanje varčevanja) zmanjšati povpraševanja po tekoči proizvodnji. Čim bolj pa narašča proizvodnja in narodno-gospodarski dohodek, toliko večja je tudi razlika med dohodkom in tekočo porabo, ki jo je treba izpolniti s primernimi investicijami, ako naj proizvodnja ostane na dosežani višini. Ako pa ne pride do teh investicij v zadostnem obsegu, se to pravi, da morajo proizvajalci prodajati svojo proizvodnjo v izgubo. Je li v narodu nagnjenje za investiranje v primeri z varčevalno možnostjo premajhno, tedaj mora njegova proizvodnja toliko nazadovati, da pride do nekakega novega ravnovesja, katero nastopi tedaj, ko «potencialno bogato» gospodarstvo toliko obuboža, da se višek varčevanja nad porabo sklada z (relativno premajhnim) nagnjenjem za investiranje. Možnosti za investicije je treba iskati in najti, odnosno uprav iznajti, da v gospodarstvu naroda ne bi bilo škodljivega trenja in motenja.

Glede varčevanja pravi, da celokupna vsota prihrankov narodnega gospodarstva (ene države) ne more biti večja kot celokupno investiranje (pri čemer smatra za investicijo tako stalne naprave kakor tudi povečanje konsumnih dobrin). Enostranska pomnožitev prihrankov je le navidezno bogatenje naroda (ako varčevanje in investiranje nista v skladu), ker proizvajanje zaradi pomanjkljivega konsuma povzroča izgubo ali vsaj izpadek. Oboje se medsebojno uničuje.

Glede obresti meni, da se z zmanjšano voljo za izdajanje denarja zmanjšuje tudi zaposlenost in s tem tudi obseg investiranja. Obseg investiranja pa odločno vpliva na višino narodnega dohodka in s tem tudi na možnost varčevanja. Obrestno mero določata likviditetna pripravljenost in pa množina denarja, torej čisto monetarna činitelja ter obrestna mera ne more biti višja kakor pričakovani donos novih investicij. V 19. stoletju je prebivalstvo tako hitro naraščalo, da so se množile iznajdbe in vojevale vojne, da je postajal donos investicij pač tolikšen, da je omogočal tržno obrestno mero za dolgoročno posojila, ki je varčevalce dovolj vabila za dolgoročno naložbo. Sedaj pa je drugače in tudi za bodočnost je pričakovati, da bo ostajalo zaposlenje, varčevanje in investiranje pod možnim optimom. Zato je potrebno, da ostanet obrest-

Desetletnica Nemškega zavoda za raziskavanje konjunktur

Dne 26. julija t. l. je poteklo deset let, odkar je bil ustanovljen nemški Zavod za raziskavanje konjunktur. Ustanovljen je bil na pobudo dosedanjega njegovega voditelja, profesorja Wagemanna.

Znano je, da se je nemško raziskavanje konjunktur odlično izkazalo. Poleg že dolga leta izhajajočih tedenskih in četrtletnih poročil je bila izdana cela vrsta posebnih del o posebnih raziskavanjih, kar je vse skupaj dalo mnogo silno važnih dognanj. Iz tega zavoda je izšlo prvo nemško raziskavanje o matematični statistiki. Opozoriti je treba na važno delo o svinjskem ciklu in o drugih agrarnih vprašanjih. V drugi izdaji je že izšel Konjunkturno statistični priročnik.

Wagemannov znanstveno organizacijski talent, njegova iznajdljivost v postavljanju vprašanj, ki jih je treba proučiti in raziskati in zlasti v pridobivanju sodelavcev, vse to je veliko doprineslo k slavi tega zavoda in h koristim, ki jih je nemško gospodarstvo imelo in jih bo še imelo vsled njegovega temeljitega dela.

Wagemann je v prvi vrsti empirik, dasi je v tem raziskovalnem delu neobhodno potrebna stroga znanstvenost, kakor tudi teorija, četudi o kaki teoriji konjunktur ne more biti govora, ko je vse konjunktorno valovanje prav za prav historičen pojav. Pri raziskavanju vsakočasno različnih konstelacij, pa samo po sebi umevno ni mogoče pogrešati sredstev, ki jih nudi teorija.

Koliko gorja in gospodarske škode bi tudi nam lahko bilo prihranjeno, če bi se bilo tudi pri nas, čeprav na preprost način, a sistematično začelo konjunkturnemu raziskavanju ali vsaj zasledovanju posvečati vsaj nekaj pozornosti, čim se je opazilo prve težke posledice čudnega gospodarskega in konjunktornega valovanja. Pisec teh vrstic je že pred desetimi leti in pozneje še marsikdo drugi zaman pozival k temu.

Sedaj pač Narodna banka vrši nekaj podobnega glede vprašanj, ki tičejo njen poslovni delokrog. To je premalo in kaj širšega še danes nimamo, dasi skoraj cela Evropa sistematično goji vsestransko raziskavanje konjunktur in tozadevno obveščanje gospodarstva, obenem iz tega drugod tudi državna gospodarska politika črpa svoje smernice.

DOPISI

Sprehod po Mariboru

Vsak dober poznavalec nacionalnih razmer na naši severni meji je že davno prišel do spoznanja, da v Mariboru, tako zvanem «Jugoslovenskem Meranu», v jezikovnem pogledu ne piskamo na lastno trobento. Od Ujedinenja sem smo v tem pogledu izrekli že marsikatero ostro, pa vendar o kakem uspehu ni bilo govora, odnosno kakih nacionalnih nadpravic ne moremo beležiti, takih, kakršne zasluži v Jugoslovenski zajednici živeči slovenski narod. Z mirno vestjo lahko trdimo, da je leta 1918. bil Maribor bolj slovenski kakor je to danes. Z gnevom opažamo, da izginja vsak resnejši narodnostni zalet, ki smo ga še zadnje dobo imeli priliko šteti med razveseljive pojave. Tisti, ki so vedno v ospredju kazali svojo borbenost in prid nacionalne samobitnosti in v prid izginjajočih narodnostnih pravic, se iz kakršnihkoli vzrokov izmikajo, ter sejejo nacionalni pesimizem v vrstah onih, ki še verujejo v «Vstajenje» ubitih idealov. Nikogar ni, ki bi z energično gesto zaježil poplavo malodušnosti in lepega dne si še lahko na prste preštejejo one, ki so vztrajali na barikadah in ki so vsled nacionalne puhlosti svoje okolice doživeli razočaranje.

V mojih uvodnih vrsticah nisem pretiraval, še manj pa sem skušal zadevo obravnavati po nagibih, ki bi jih kdo smatral za plod kake moje bujne domišljije. Nisem eden tistih, ki v nacionalnem pogledu gledajo vse črno. Verujem v zdrav instinkt jugoslovenskega naroda, ki bo ob gotovem času nadoknadil ono, kar je pod gotovimi okolščinami zanemarjal. V boljše razumevanje pa moram povdarjati, da v vprašanjih, ki se tičejo našega nacionalnega ponosa, gledam prej navedeno zadevo s kaj čudnimi občutki, kajti vedno bolj

na mera nizka, da se pomnoži količina denarja in da začno države investirati. Povečano investiranje pa (kljub običajno takemu mnenju) ne bo podražilo obrestne mere, dokler v narodnem gospodarstvu ne bo dosežena doba polnega zaposlenja. Svet je zato tako siromašen, ker ne investira toliko kakor bi na podlagi svoje varčevalne sposobnosti moral. Zato tudi simpatizira z mislijo o denarju redno pojemajoče vrednosti, ker ta imetelje sili, da ga v izogib izgubam na vrednosti sproti oddajajo, odnosno se ga žele iznebiti. Razume se, da tudi Keynes upošteva razne psihološke momente, ki vplivajo tako na uporabo kakor na varčevanje, tako na investicijo, kakor proizvodnjo, obrestno mero, likviditetno voljo itd. in s tem na zaposlitev ter na narodni dohodek.

rastoča nacionalna prosperiteta tujerodcev nikakor ni v skladu s tolerantnostjo, katero v vsakem pogledu, uživajo v okviru jugoslovenske države.

Če nikjer drugje, se ta nacionalna prosperiteta tujerodcev pokazuje v Mariboru v tako vidnih obrisih, da mora vsak, še tako velik narodni neinterese obstat, ter si temeljito ogledati brozgo svoje okolice. Majhen sprehod po Mariboru mora največjemu nacionalnemu puhležu odpreti oči in kdor misli malo globlje, se zgrozi nad neprimerno vsiljivostjo onih, ki pod krinko lojalnosti širijo zopern, nam sovražen duh. Ni menda treba še posebej naglašati, da bi ta vsiljivost tujca na gospodarskem, kulturnem in nacionalnem polju ne beležila toliko uspehov, če ne bi imela zaveznikov med nami samimi. Žalostno, da moramo tako trditev vsestransko priznati, žalostno, da trošimo svoje narodne sile v prid tujerodnim nakanam.

Maribor, nekaka baza nemških aspiracij na naši severni meji, nudi sliko mesta, ki ni sigurno, komu naj zaupa. Tu se zrcali tista mednarodna godlja, s katero tujerodec obrzga vse, kar živi v nestanovitnosti in ki je zrelo za uskožstvo. Dva naroda, eden gospodarsko močnejši, po poreklu Nemeč, a drugi, po mnenju prvega, nezmožen, da se nacionalno in gospodarsko osamosvoji, si delita, kar je že delila zgodovina, Slovenec v bistvu dober in potrpežljiv, živi v jugoslovenski državi svobodno državno življenje, a še se udnija veri, da mora živeti tudi evropsko s tem, da vriva tujinstvo v svojo govorico. S skrbjo lahko opazujemo, kako nazaduje čut za domači jezik in z njim pristnost narodne tvorbe. V iskanju svetovljanstva se pozablja, da pot do njega vodi samo skozi narod, in da ga moremo doseči samo tako, da svoje narodne posebnosti še bolj razvijemo, ne pa da jih slabimo.

Tako je lice Maribora! Tujinstvo pronika v našo govorico in v vse naše življenje. Tuj duh se šopiri, domači jezik in narodni duh sta boječe v ozadju, izložena vsakovrstnemu spodbijanju. Ljubezen do tujega se je razpasla v kinu, knjigah, glasbi in radiu. Misli se, da bomo v Mariboru postali sehr stramm, če bomo prenehali biti kar največ Slovenci. V duhovnem oziru dobi tujec utis, da smo manjvredni in kdor ni duhovno samostojen, ni vreden politične samostojnosti.

Iz mojega članka ne zveni kak prenapet nacionalni šovinizem. Marsikdo bo tudi mislil, da razglabljam stvari, ki po svoji obliki in značaju niso istovetne z mojimi trditvami. Mnenja bodo različna, a eno je, kar mi ne more nihče izpodbiti, in to je: nacionalno stanje v Mariboru je mizerno. Treba se bo vrniti ob bolestinah sanjarij h kritičnemu duhu, treba bo gledati, da se tujerodcem ne nudi prilika za čim večji razmah na naših lastnih tleh. Tista meglena ravnodušnost napram našemu jeziku in naši kulturi se naj neha. Zajezimo nemško agresivnost in lice Maribora bo drugačno in sprehod prijetnejši.

Tušek Stanko.

Hrastnik

= Na dolskem pokopališču smo opazili nov nagrobni kamen, ki stoji na grobu rojenega Slovenca, toda v ta kamen so uklesani nemški verzi.

Ne moremo razumeti, kak pomen naj bi imelo tu v popolnoma slovenskem kraju postavljati spomenik z uklesanimi nemškimi verzi človeku, ki je bil Slovenec in bil na to še celo ponosen, tako ponosen, da se je rad pohvalil s svojimi predniki — znanimi nacionalisti. Take nemške verze razume dandanes na Dolu malokdo. Ali naj bi to morda bil znak, da spada Dol pod nemški «Kulturgebiet»?

Pripominjamo, da so ti nemški verzi zelo, zelo neumestni.

= Tukajšnje glasbeno društvo je priredilo 8. t. m. v Sokolskem domu koncert, na katerem je gostovala primadona ljubljanske opere ga. Djundjenc, na klavirju pa jo je spremljal kapelnik g. Štrifof.

Ta koncert je bil za Hrastnik dogodek in je hvaležna publika priredila veliki umetniški spontane aplavze.

Na koncertu je nastopil tudi mladi violinski virtuozi g. Andrée iz Gradca.